

הרב דוב הכהן פינק
מח"ס ברכות חן על מס' הש"ס
ברוקלין, נ"י.

בירור דעת הפוסקים בחיוב לבסומי בפוריא עד דלא ידע

דעת רש"י

בגמ' במגילה (ז:) אמר רבא מיחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארוור המן לברוך מרדכי. רבה ורבי זירא עבדו סעודת פורים בהדי הדדי איבסום קם רבה שחטיה לרבי זירא, למחר בעי רחמי ואחייה, לשנה אמר ליה תיתי מר ונעביד סעודת פורים בהדי הדדי, אמר ליה לא כל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא. ופירש"י, לאבסומי. לאשתכר ביין: ואיבסום. נשתכרו: עכ"ל. הרי לרש"י מבואר להדיא שהחיוב לרבא הוא דוקא "להשתכר" ביין. ובפשטות נראה שנשתכר כ"כ עד שבא לידי כך שקם רבה ושחטי' לרבי זירא.

דעת הטור והמהב"ש

והוא דעת הטור בשו"ע סי' תרצ"ה שכ' בפשיטות "וצריך שישתכר עד דלא ידע בין ארוור המן לברוך מרדכי". רצה לומר שמשתכר כ"כ עד שאינו יודע בדעתו מהו החילוק בין ברוך מרדכי לארוור המן. וכן כ' המהב"ש בשו"ע ג"כ הכי. אבל הבית יוסף על הטור הסביר זה, דלאו דוקא ברוך מרדכי וארוור המן, דזה לבד אפי' שתה טובא לא טעי ביה, רק רצה לומר כמש"כ תוס' "ארוור המן לברוך מרדכי ארוור זרש ברוכה אסתר ארוורים כל הרשעים ברוכים כל הצדיקים", ועיי"ש.

דעת המ"ו ברכנו אפרים

אבל הב"י הביא שם גם דעת רבינו אפרים ז"ל שכ' דמההיא עובדא דקם רבה ושחטי' לרבי זירא בסעודת פורים, אידחי ליה מימרא דרבא, ולאן שפיר למיעבד הכי, עכ"ל. [הובא דעתו בבעה"מ והר"ן] וכן הוא דעת הט"ז בשו"ע שהביא דעת רבנו אפרים ומשמע שפסק כן הלכה למעשה.

קושית הפר"ח על רבינו אפרים

אבל עיין בפרי חדש שכתב על שיטת רבנו אפרים "ואין זה נכון" דא"כ אמאי אישתמיט רבי זירא מלמעבד סעודה אהדדי, ואיצטריך לומר ליה "לאו כל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא", כיון שראו שיצא קלקול עון שפיכת דמים מסיבת שיכרותם, ראוי היה להם למנוע עצמם מלבסומי כולי האי, ומלשתות אלא יותר מעט מכדי הרגילם. אלא משמע דאפילו הכי היו משתכרים יותר מדאי. ולהכי מייתי תלמודא ההוא עובדא, לאשמעינן דמימרת רבא כפשטיה דמחייב איניש לבסומי עד דלא ידע בין ארוור המן לברוך מרדכי, עכ"ל. וכן הק' האשכול (אורבאך) חנוכה ופורים ח"ב סי' ח'.

דעת הפר"ח איך לנהוג למעשה

אבל מסיים שם הפר"ח "ומיהו עתה שהדורות מקולקלים, ראוי לתפוס סברת רבנו אפרים ז"ל, ושלא לשתות אלא מעט קט [יותר] ממה שמורגל ביום טוב. ובזה יוצא ידי חובתו, כיון שכוונתו לשמים, כדי שלא להכשל ח"ו בשום מקרה רע, וישא ברכה מאת ד'. עכ"ל.

דעת הארחות חיים והכל בו

וכן הוא דעת הארחות חיים והכל בו הובא ג"כ בב"י (שם) חייב איניש לבסומי בפוריא – לא שישתכר, שהשכרות איסור גמור, ואין לך עבירה גדולה מזו, שהיא גורם לגלוי עריות ושפיכות דמים וכמה עבירות זולתן, אך שישתה יותר מלמודו מעט, עכ"ל.

טעם למה ישתה יותר מלמודו

אבל שם בספר ארחות חיים [וכן הוא בכל בו] הוסיף גם טעם הענין למה ישתה יותר מלמודו מעט – "כדי שירצה לשמוח ולשמח

שישתכר עד לא ידע לכוון גימטריאות של ברוך מרדכי וארור המן. וכן הובא דעה זו במגן אברהם בשם "יש אומרים", ומשמע שכן פסק להלכה.

דעת הרמב"ם

והנה הרמב"ם בפרק ב' מהל' מגילה ט"ו, כ', כיצד חובת סעודה וכו' ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרותו, עכ"ל. הרי פירוש "עד דלא ידע" רצה לומר עד שירדם בשכרותו, ומתוך שירדם וישנה ממילא לא ידע בין ברוך מרדכי לארור המן. ואין צריך לשתות עד שיתבלבל דעתו ולא ידע בין ימינו לשמאלו, רק די במה שירדם מתוך שכרותו, וכי הא דמבואר ברש"י ברכות (ט). גבי ההיא זוגא דרבנן דאשתכרו בהלולא דבריה דריב"ל. ופירש"י דאשתכרו. וישנו ונרדמו עד לאחר עלות השחר. עכ"ל. הרי שכן דרך השיכורים לשנות ולירדם מתוך שכרותם. ולזה א"צ לשתות יותר מדי, ולא קשה מה שהק' המהרי"ל לרבו מהר"י סגל, א"כ צריך להשתכר ביותר", דבאמת א"צ, ודי במה שמשתכר קצת, וירדם מתוך שכרותו.

ובן הוא דעת הרמ"א

ובדרך זה הלך הרמ"א בספרו דרכי משה סק"א, שהביא תחילה דברי האגודה "להשתכר עד דלא ידע החשבון בגימט", ואח"כ הביא דעת מהר"י ברונא דרוצה לומר שישתכר וישן ולא ידע בין ארור המן, וכן משמע במיימונית עכ"ל. וכן פסק כן בהגהותיו לשו"ע, שכ' ויש אומרים דאין צריך להשתכר כל כך, אלא שישתה יותר מלימודו ויישן, ומתוך שיישן אינו יודע בין ארור המן לברוך מרדכי עכ"ל. הרי מפורש שחייב להשתכר¹, רק שאין צריך להשתכר ביותר כדעת המחבר שהוא כדעת הטור, "דאין צריך להשתכר כל כך". רק שישתכר קצת, באופן שיישן מתוך שכרותו וכדעת הרמב"ם ז"ל.

האבינונים, וינחם אותם וידבר על לבם, וזו היא השמחה השלימה", עכ"ל.

קו' החתם סופר על הפר"ח ושיטתו דמי שאינו יודע בנפשו דאיתילד במזל מאדים א"צ לחוש להזיקא

בשו"ת חת"ס (או"ח סי' קפ"ה) הק' על הפר"ח, דעל רבא גופי' צ"ע דהוה בתר רבה ור' זירא ואמר (מגילה ז:): חייב איניש לבסומי וכו'. על כן נראה לענ"ד דאמר' בשבת פ' מי שהחשיך (קנו). מזל שעה גורם מאן דהוה במאדים וכו' אמר רבה אנא במאדים וכו' א"ל אביי מר נמי עניש וקטיל, עיי"ש. ואפשר דהוה קודם דשחט' ר' זירא, דאי לא תימא הכי, הוה ליה למימר "מר נמי שחט' לר' זירא". והשתא יש לומר, דדוקא רבה דאיתילד במאדים שכיחא גביה הזיקא, אבל רובא דרובא דעלמא חייב לבסומי, דהיכא דלא שכיחא הזיקא שלוחי מצוה אינן ניוזקין, ואל תצא תקלה ומכשול משמחת מצותינו, ונוכה לשמוח בבית אלקינו אמן, עכ"ל. ובתשובתו (סי' קצ"ו) כ', דלא קשה מידי קו' רבנו אפרים די"ל דס"ל להרי"ף דשומר מצוה לא ידע דבר רע וע"י מצוה לבסומי לא יארע מכשול, אך היכי דשכיחא הזיקא כגון רבה דהוה במאדים לא מהני הגנת המצוה, אבל מי שלא ידע בנפשו שהיא מזל מאדים, אין צריך לחוש לזה דאזלינן בתר רובא, ושומר פתאים ה' כדאי' שם במס' שבת עיי"ש, ה' שומר ומגין לשומרי מצותיו, עכ"ל.

דעת המהרי"ל והמגן אברהם

אבל במהרי"ל הביא מש"כ רש"י דחייב לבסומי – היינו להשתכר עד דלא ידע וכו'. וכ' שם "ושאלתי את פי מהר"י סגל א"כ צריך להשתכר ביותר? והשיב אלי, דהכי פירושו, דברוך מרדכי וארור המן הם עולין בגימט' בשוה ובקל ישתכר אדם דטועה לכוון מנינם. ואמר שכן הוא בספר אגודה. עכ"ל. הרי שדעת המהרי"ל, דלהשתכר עד דלא ידע, היינו

1. בספר מקראי קודש על פורים סי' מ"ד כ' וז"ל, ויש שטועים ומפרשים בדברי הרמ"א שאומר כאן ב' דברים: א' שא"צ להשתכר כ"כ אלא ישתה יותר מלימודו, ב' שהחובה "עד דלא ידע" יקיים בשינה, אף אם השינה היא לפני השתיה, אבל זה טעות, שהביאור בדברי הרמ"א הוא שירדם מתוך השתיה עכ"ל.

תמיה על שיטתו

ודברים אלו לכאורה צ"ע דהרי הרמ"א לא נתן שום שיעור בכלבול הדעת, רק שיעור שתיה עד שירדם וישן מתוך שכרותו, ובודאי ביותר מכדי רביעית אינו ישן מחמת זה. ומה שהביא ראי' מסי' צ"ט, לא שייך למצוה של לבסומי עד דלא ידע, דשם תלוי "באינו יכול לדברי לפני המלך", ובשיעור יותר מרביעית אינו יכול לדבר כהוגן לפני המלך, שמגמגם בדיבורו. אבל לא מצינו כלל שיעור זו לגבי מצוה של לבסומי בפוריא. ועוד צ"ע שהרי מבואר שם בפוסקים בשם הסמ"ק סי' קל"ג דיין שבתוך הסעודה אינו משכר (עכ"פ בקצת יותר מרביעית), והרי כ' הרמב"ם שכל חיוב לבסומי בפוריא הוא דייקא תוך הסעודה. ובכלל הדבר מוזר מאוד לומר דבפורים מקיים המצוה "להשתכר" בקצת יותר מרביעית יין. ובפסח חייב בד' כוסות יין. אטו בפסח יש חיוב שתיית יין יותר מבפורים. וגם לא מצאנו ידינו ורגלנו במצות פסח אם כל אדם ירדם לאחר ב' כוסות יין בפסח.

נראה דלהמחבר והרמ"א צריך עכ"פ יותר מד' כוסות

ולכאורה נראה דמי אינו שותה יותר מד' כוסות יין לא מקיים מצוה "לבסומי בפוריא" בין לדעת המחבר ובין לדעת הרמב"ם והרמ"א, וביותר מזה קצת – באינו רגיל לשתות כן, מקיים המצוה אם ישתכר על ידי זה, וצע"ע בזה.

ונראה שאחיו של הבעה"מ רצה לפרש הרמ"א שע"י שישתה קצת יותר מרביעית יין וישן קצת, השינה משכרתו, ולאחר שיקין יהי' שיכור בדת וכדין

ונראה לבאר דברי אחיו של הבאר היטב, דהנה בשו"ע או"ח (סי' צ"ט סעיף ב') מבואר דבשותה שיעור רביעית יין שינה כל שהוא מפיג את היין, אבל בשותה יותר מרביעית אדרכה שינה משכרתו (ועי' בתענית יז:). ורצה

וכן פסק הפרי מגדים והמשנה ברורה

וכן ביאר הפרי מגדים בדעת הרמ"א, שכ' וז"ל, "שאינן להשתכר כל כך רק קצת, וירדם בשינה, וע"י כך לא ידע בין ארור המן וכו'. [והוא ממש כלשון הרמב"ם הנ"ל]. ומסיק הפרמ"ג "וכן ראוי לעשות", וכן המשנה ברורה ס"ק ה' הביא לשון זה של הפרמ"ג ד"וכן ראוי לעשות", כדעת הרמ"א הנ"ל.

ביאור דברי הפרי מגדים

[והנה מש"כ הפרמ"ג שם "ועיין בפר"ח" לא קאי על מש"כ להלן, אלא על מה שהביא לעיל מיניה – "עיין ט"ז". שהט"ז הביא דעת רבינו אפרים, ועל זה ציין הפרמ"ג לעיין בפר"ח, ששם השיג על רבנו אפרים ודחה דבריו. אבל מה שמסיים הפר"ח שמחמת קלקול הדור ראוי לנהוג כסברת רבנו אפרים – על זה מסיים הפרמ"ג דלא כדבריו, ודי לנהוג כהרמ"א [והרמב"ם], וישן מתוך שכרות ואין כאן שום חשש קלקול. ודו"ק].

מסקנת הרמ"א אחד המרבה ואחד הממעיט אבל באמת מסיים הרמ"א "אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים". הרי מסיק שביד אדם לקיים איזה דעה שירצה, אי כהמחבר שישתכר לגמרי, אי כדעת הרמב"ם שישתכר קצת עד שירדם מתוך שכרותו. אבל נראה דאפשר שגם הרמ"א סבר כדעת המחבר כמש"כ המג"א כדעת המהרי"ל, דהכוונה "עד דלא ידע" היינו שישתכר כ"כ עד דלא ידע היינו שאינו יכול לכוין הגימטריאות של ארור המן וברוך מרדכי, ולא שיצא מדעתו לגמרי, וצע"ע בזה.²

דעת אחיו של הבאר היטב בשיעור שתיה והנה מש"כ הרמ"א "יותר מלמודו" כ' בבאר היטב [שיצא מחדש בשו"ע מהדורת מכון ירושלים] בשם אחיו הגדול מ' יצחק יצ"ו, פירוש שהיין מבלבל אותו כשותה יותר מרביעית, עי' סימן צ"ט סעיף ב', עכ"ל.

2. אבל הרמ"א במחיר היין (ט-ט) כ', וז"ל, נ"ל ע"ד הפשט, כי מאחר שמצות פורים לשתות ולשמוח וא"א שלא ישתה, ע"כ ישתה הרבה מאוד שיגיע לשכרותו של לוט שאז פטור אף אם יחטא ויעבור וכו' ועיי"ש.

שמחויב להשתכר כ"כ עד דלא ידע, אלא דכל היום מחויב לעסוק במשתה, ועד דלא ידע [או עד שיישן מתוך שכרותו – כנ"ל] עדיין החיוב עליו, לאפוקי כשהגיע לשיעור זה. אבל אפילו קודם השיעור יוצא, כל שעוסק במשתה, עכ"ל. הרי שפי' שעיקר המצוה הוא שתיית יין בפורים, וכל היום מחויב לשתות ורק היכא שהגיע "עד דלא ידע" אז אונס הוא ופטור מלשתות עוד. ובס' עמק ברכה הביא כן גם מר"י סלנטר זצ"ל.

תמיה על דבריו

ותמיה גדולה על דבריו, ממה שכתב הרמב"ם בהד" שכל המצוה של לבסומי בפוריא הוא רק תוך סעודתו, שהרי כ' כיצד חובת סעודה וכו' ושותה יין עד שישתכר וירדם בשכרותו".

יש לקיים דבריו עכ"פ בשעת סעודה

אבל מ"מ, דבריו נכונים, ועכ"פ בשעת סעודה החיוב לבסומי בפוריא הוא לשתות הרבה יין, לפי שהיין משמח האדם וכ"כ ששותה הוא יותר בשמחה, וז"ל הלבוש ויצריך להשתכר עד דלא ידע וכו' דכשיגיע לשכרות כזה ודאי הוא שמח" עכ"ל. ורק כשמגיע לשיעור עד דלא ידע או עכ"פ שירדם מתוך שכרותו כבר נפטר מחיובו לשתות עוד.

ודאי אין ענין לישון סתם בפורים

יהיה איך שיהיה, זה ברור דאין "ענין" כלל לילך ליישן ביום הפורים, דהרי ביארנו דעת הרמ"א מפורש כהרמב"ם, וכמו שביאר גם הפרמ"ג דכל המצוה הוא שירדם מתוך שכרותו, רק שלזה א"צ שישתכר כל כך, רק די שישתכר קצת. ולפי השפ"א, אדרבה, מי שהולך ליישן ביום הפורים מפקיע עצמו בידיים ממצות שתיית יין בפורים. ובכלל לכל הדיעות הישן סתם ביום הפורים מפקיע עצמו ממצות היום שצריך להרבות במתנות לאביונים ומשלוח מנות [דהרי הרמב"ם כ' מצוה להרבות במתנות לאביונים יותר ממשלוח מנות הרי שגם במשלוח מנות מצוה להרבות] ושמחת פורים.

לבאר בזה כוונת הרמ"א שכ' שישתה יותר מלמודו ויישן, דלכאורה קשה להבין איזה ענין יש ליישן בפורים. אלא שרצה לומר שכוונת הרמ"א הוא שישתה יותר מרביעית יין [דהיינו יותר מלמודו], ויישן, וע"י שיישן אח"כ הרי השינה משכרתו, וכשיקץ אח"כ יהי שיכור כדעת וכדין. ואה"נ בסתם שתיה יותר מרביעית ודאי אינו יוצא בזה המצות של לבסומי בפוריא, אבל אם יישן אח"כ, יצא ידי חובתו. אבל לפי"ז צריך ליהזר שלא יישן רק מעט ולא הרבה דהרי מבואר שם בפוסקים, דהא דשינה משכרתו אינו רק ביישן מעט ולא ביישן הרבה [כמבואר שם במשנ"ב ס"ק י"ג בשם המג"א].

דעת הגהות מיימונית והמהר"ל וכן פסק המשנ"ב והערוך השולחן

אבל באמת "חיוב" זה לבסומי בפוריא, מבואר בהגהות מיימונית ובמהרי"ל, שאינו "חיוב" רק מצוה, ואינו לעיכובא. על כן מי שחלש בטבעו ואינו יוכל לשתות יין, בודאי אין חיוב עליו לרחוק עצמו כדי לקיים מצוה זו. וכן פסק המשנה ברורה בביאור הלכה ריש סי' תרצ"ה. והערוך השולחן כ' לחלק דלבסומי עד דלא ידע, אין "חיוב" דהוא רק "מצוה", אבל סתם לבסומי – לשתות יותר מלמודו יש "חיוב", עיי"ש.

וכתב השערי תשובה דמי שמויק לו יין אין לשתות יותר מדאי

וכן פסק בשערי תשובה ס"ק ב', שהביא מסידור עמודי שמים בשם אביו, שבימי בחרותו הי' מקיים המימרא דחייב לבסומי וכו' עד דלא ידע וכו' כפשוטו. ומי שהוא חלש בטבעו אין לו לשתות יותר מדאי. וראי' לדבר ריב"א עכ"ל. וכוונתו במה שכתב ריב"א הוא ר"ת רבי יהודה בר אילעי, רצה לומר שריב"א אמר בירושלמי (שבת פ"ח ה"א) דלא שתי אלא מפסחא לפסחא וחוגרני צדעי וכו', משמע דבפורים לא שתי כיון ששתייתו היה מזיק לבריאת גופו, עכ"ל.

דעת השפת אמת

והנה השפת אמת (מגילה ז:): ביאור החיוב לבסומי בפוריא עד דלא ידע, שאין הכוונה

לבד יהיה היכר, וכמו שפסק הפר"ח שהבאנו לעיל שיוצא ידי חובתו במה ששונה מעט קט יותר ממה ששונה ביו"ט, או כמו שכ' האורחות חיים והכל בו שישתה יותר מלמודו "מעט". אבל במה שכ' הרמב"ם והרמ"א וכפי מה שביאר הפרמ"ג שצריך "להשתכר קצת" רק א"צ להשתכר כל כך כמו דעת המחבר, וכן דעת המחבר עצמו צ"ע למה צריך להשתכר בכלל בפורים.

מעם השכרו לפי המדרש כמבואר כמנות הלוי ומצאתי דבר נפלא בספר מנות הלוי עה"כ והימים האלה נזכרים שהביא מדרש משלי (ט,ב) "טבחה טבחה", זו אסתר המלכה שבשעה שהגיע צער לישראל התקינה סעודה לאחשוורוש ולהמן הרשע, ושכרתו יין ביותר, וכסבור היה המן בעצמו שחלקה לו כבוד, והוא לא ידע שפירשה לו מצודה, שמתוך ששכרה אותו יין, קנתה לה אומתה לעולם, אף ערכה שלחנה בעוה"ז ובעוה"ב, איזה שם טוב שקנתה, שכל המועדים עתידים ליבטל וימי הפורים לא בטלים לעולם ע"כ. ופירוש המנות הלוי וז"ל להודיענו שכרתו ביותר וכו' לתת טוב טעם ודעת למה שנאלם המן בעת ההיא ולא ענה אל המלך וכו' הודיענו וז"ל הנה כי בהיותו כגבר עברו יין, לא יכול לענות ולהשיב על תוכחתו, וזה טעם "והמן נופל על המטה" מלבד מעשה נסים המוזכר במקומו, כי כשימעו דברי אסתר נתבהל, ואף כי היין בוגד הנה הוא כשוכב בלב ים, ובקומו לעמוד לבקש מלפני המלכה נפל מחמת שכרותו, וזה שנאמר שמתוך ששכרה אותו יין קנתה לה אומתה לעולם, כי מתוך השכרות נתבהל ונתבלבל כדרך השכורים, והוה מקום למאמר המלך "הגם לכבוש את המלכה וגו'", ולמאמר חרבונה, ובוה קנתה אומתה, עכ"ל.

לפי המדרש עיקר זכר הנס להשתכר ביותר הרי מבואר שעיקר המפלה של המן וישועת ישראל נעשה ע"י ששכרה אסתר את המן ביותר בסעודה שניה, ועל ידה נתלה המן ונתבטל כל הגזירה ונעשה מרדכי – ברוך, והמן – ארור. ולהכי שפיר מה שחייב לבסומי

דעת המטה משה בטעם שתיית יין רק מה שצריך עוד לכאור, הוא בטעם המצוה להשתכר בפוריא, מה שכל השנה נתעב בתורה שבכתב במעשה נח ולוט, והכא אמר רבה דחייב לבסומי עד דלא ידע. וקושיא זו כבר הקשה המטה משה (בח"ה אות תתרי"ב) וז"ל, וא"ת היאך יחייבו חכמים להשתכר בפורים, והלא בכמה מקומות בתורה מזכיר שהוא מכשול גדול השכרות כמו נח ולוט. וי"ל מפני שכל הנסים לישראל בימי אחשוורוש היו ע"י משתה, כי בתחלה נטרדה ושתי מן המלכות ע"י משתה היין, שנאמר "ביום השביעי כטוב לב המלך ביין אמר להביא ושתי וגו'. ובאה אסתר תחתיה ע"י משתה שנאמר "ויעש המלך משתה גדול לכל שריו ועבדיו את משתה אסתר וגו'". וכן ענין המן ומפלתו ע"י משתה היין היה, לכן חייבו להשתכר בפורים מפני שבא הנס בעבור משתה היין שעשתה אסתר, ועתה יהיה נזכר הנס הגדול בשתיית היין, עכ"ל.

עדיין צ"ב למה חייב להשתכר

אבל דבריו עדיין צריכים ביאור, דהלא בקרא לא מצאנו רק משתה היין, ולא שהשתכרו ביין, וא"כ התינוח שחייב לשותות יין בפורים, אבל למה יש מצוה "להשתכר", שזה הי' עיקר קושייתו שהשכרות הוא דבר מגונה.

י"ל דע"ז יש היכר בשתייתו

ונראה דאפשר לומר שעיקר הכוונה הי' כדי שיהיה נזכר הנס הגדול בשתיית היין. ולכן בסתם שתיית יין כמו שאר השנה לא יהי' בשתייתו שום הכירא להנס הגדול שנעשה בשתיית היין, אבל כיון שחייב להשתכר ביין, והוא דבר חידוש, אז יעמוד אדם על דעתו ויזכור הנס שנעשה ע"י משתה היין. ואפשר שמשום האי טעמא מסיק הרמ"א שיוצא ידי חובתו על ידי "ששותה יותר מלמודו" דכיון ששותה יותר מלמודו יהי' בזה היכר ששותה לשם מצוה – זכר לנס הגדול במשתה היין.

לפי"ז די לשותות יותר מלמודו קצת

אבל באמת לפי ביאור זה לא צריך בכלל להשתכר ורק ישתה קצת יותר מלמודו דבזה

יותר מדאי, שיתבלבל דעתו ולא יכיר בתוקף הנס כלל, וזהו שאמרו חייב אדם לבסומי בפורי' עד דלא ידע וכו', הך "עד" – הוא ולא עד בכלל, ור"ל שגדר חיוב השתיה הוא לבסומי עד הגבול דלא וכו', שמן גבול הזה והלאה הוא ביטול כוונת חיוב שחייבו חכמים לבסומי כדי שיתן הלל והודאה, שכיון שיתבלבל דעתו כ"כ דלא ידע בין ארור המן וכו' פשיטא שאין בו דעת ותבונה לשבח ולפאר על תוקף הנס, ואתבונן אליו בבוקר וראיתי כי נכון הוא. ומיושב בזה מה שבש"ס סמכו לו ענין עובדא דרבה ור' זירא דעבדו סעודת פורים בהדדי כו' מייתי סייעתא מזה שמה שחייבו לעשות אתם ימי משתה ושמחה גבול יש לו שלא ישתכר יותר מדאי, וכו' שלא לבסומי רק עד הגבול הזה דלא ידע וכו' ולא יעבור, עכ"ל.

אזהרת ה"ממה משה" לאותם המשתכרים
 אבל אסיים בדברי המטה משה (שם) שכ' וז"ל, ואף אותם המשתכרים יהיו כל כוונתם לשם שמים, כדי לזכור הנס שבא במשתה היין, ולא כאותם המשתכרים כדי למלאות גרונם כאשר ראיתי רבים בני אדם אשר המה ביין שגו פקו פלילה, ומרבים בימי הפורים האלה לעשות שחוק וקלות ראש, ואינם חוששים להתפלל בימים האלה, ומרימים קולות בשעת התפלה וקריאת המגילה, ומערבבים החזן עד כי קולו לא ישמע, וכו' עד כי נדמה לרוב המון שבשני ימים האלה הותר לכל אדם לפרוק עול תורה מעליו וממצות, וכל המרבה להיות משוגע הרי זה משובה, וכל זה הוא בלי ספק - רע ומר, והוא עון פלילי, כי לא הותר לנו רק שמחה, ולא שחוק וקלות ראש, עכ"ל.

אזהרת ה"בינה לעתים" לאותם המונעים לשתות בפורים

ומאיך גיסא כתב בספר בינה לעתים (מבעל גדולי תרומה זצ"ל) בדרוש א' לשתת זכור וז"ל, בלי ספק, השתיה יותר מהנהוג הוא מצוה פרטית ממצות היום, כפי הרמזים והסודות הנכללים בזה, והנמנע מלקיימה ח"ו - להיות מרוחק בשכלו, אין לו חלק בשארית ישראל בקבלת עול דברי רבותינו ע"ה, עכ"ל.

בפוריא "ולהשתכר ביותר" לעשות זכר לנס של פורים שנעשה ע"י שכרות דוקא.

זכר לדברי הרמב"ם והרמ"א

ולדעת הרמב"ם והרמ"א י"ל עכ"פ זכר לדבר, דלכן די להשתכר עד שירדם ויישן, כעין הנס בהמן שנעשה ע"י שהשתכר ומתוך שכרותו נרדם ונפל על המטה של אסתר ויישן, ולא הי' יכול לענות למלך אחשוורוש בטענתו "הגם לכבוש המלכה עמי בבית".

דעת בעל הסדר היום

ובספר סדר היום כ', וז"ל, חייב אדם לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, והדברים לרוב הפוסקים כפשוטן, וכו', שצריך ששכלו יתבלבל כ"כ עד דלא ידע לכיין אם יאמרו ברוך לארור, שיאמר אינו ברוך אלא ארור, וכן בהיפך שכנגדו. ומפני מה חייבו בזה, אחר שהוא ענין כבד וקשה, שמעתי טעם, שאחר שהמן הרשע ביקש להשמיד להרוג ולאבד, ולשפוך דם היהודים, נעשה ענין קרוב לזה מתוך שמחה, עד שנשאר כמתים מושכבים ארצה וכו' עכ"ל.

דעת הקרבן נתנאל והיד אפרים דחייב לבסומי עד דלא ידע ולא עד בכלל

והקרבן נתנאל (אות י) כשהביא פירש"י דמחייב לבסומי, להשתכר ביין. כ' דלולי פירש"י הייתי אומר מדלא קאמר מחייב למרויה דהתרגום של "וישתכר בתוך אהלה" הוא "רוי", כמו שבקי' לרוי'. אבל הכוונה שמחייב להיטב לב ע"י שתיית יין הרבה עד דלא ידע, עד ולא עד בכלל בזה הגיע לשכרות של לוט, וכו', ומדקאמר אבסום קם רבה ושחטי' לר' זירא מאחר שהיה עני כדאמר במו"ק (כת). בי רבה נהמא דשערי לאינשי ולא משתכח, ולא הי' רגיל בשתיית יין בכלי שתא ונתפתה ביין עד שהגיע לשכרותו של לוט, עכ"ל. וכדרך זה פסק גם היד אפרים בהגהותיו לשו"ע, וז"ל, ולי הצעיר נתפרש בחזון לילה שהכוונה הוא, שעיקר החיוב של המשתה הוא שיהי' שרוי בשמחה, כדכ' "ויין ישמח לבב אנוש", ומחמת שיהי' שרוי בשמחה יהיה חדות ד' מעוון, ויתן תודות והלל לד' על הנס מתוך הרחבת הלב, וכו', ולכן אין לו להשתכר